

Xəzər artıq sərhəd deyil

Ölkəmiz Cənubi Qafqazı və Mərkəzi Asiyanı vahid geosiyasi məkana çevirir

Azərbaycanın Mərkəzi Asiya regionu ilə strateji tərəfdaşlığı müasir xarici siyasətimizin ən mühüm istiqamətlərindən biridir. Ölkəmiz iki önəmli regionun - Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyanın vahid geosiyasi məkana çevrilməsi prosesinin təşəbbüskarı, lokomotiv gücü və böyük coğrafiyaları birləşdirən geostrateji körpüdür. Məhz Azərbaycanın müəllifi olduğu bu tərəfdaşlıq sayəsində Xəzər dənizi bir sərhəd deyil, regionları birləşdirən daxili gölə və təhlükəsizlik zonasına çevrilməkdədir. Bu, xüsusilə böyük güclərin rəqabət apardığı bir dövrdə region dövlətlərinin xarici təzyiqlərə qarşı kollektiv müqavimət gücünü artıran önəmli prosesdir.

Bölgədə mühüm aktor kimi qəbul edilən Azərbaycan Mərkəzi Asiyanın ayrı-ayrı ölkələri ilə ikitərəfli əməkdaşlıq etməklə yanaşı, regional təşkilatlar çərçivəsində də sözügedən bölgə dövlətləri ilə qarşılıqlı iş birliyindədir. Azərbaycanın strateji məqsədlərə söykənən diplomatiyasının növbəti uğurlarından biri 2025-ci il noyabrın 16-da Mərkəzi Asiya Dövlət Başçılarının Məşvərət Şurasına tamhüquqlu üzv seçilməsi oldu. Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Türkmənistan və Özbəkistandan ibarət Mərkəzi Asiya Dövlət Başçılarının Məşvərət Şurası (C5) Azərbaycanın da iştirakı ilə C6 platformasına çevrildi. Beləliklə, Azərbaycanın Mərkəzi Asiya regionuna açar və qapı rolunu oynayacaq yeganə etibarlı ölkə olması statusu rəsmən təsdiqləndi. Bu, coğrafi sərhədlərin siyasi inteqrasiya ilə aşılmasının, Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə çoxsaylı iqtisadi, enerji və nəqliyyat layihələrində fəal iştirakının göstəricisidir. Həmçinin Azərbaycanın regionun geosiyasi xəritəsində həm Qərb, həm də Şərqlə etibarlı və strateji tərəfdaş kimi çıxış etdiyinə bariz nümunəsidir. Cənubi Qafqaz dövləti olan Azərbaycanın bu şüraya daxil edilməsi o deməkdir ki, Mərkəzi Asiya liderləri Azərbaycanı "kənar tərəfdaş"

deyil, regionun ayrılmaz parçası kimi qəbul edirlər.

Azərbaycanın geosiyasi körpü rolu sadəcə, coğrafi təsadüf deyil, həm də son onilliklərdə yürüdülməyən məqsədyönlü strateji xəttin nəticəsidir. Bu mühüm məqama Prezident İlham Əliyev yanvarın 5-də yerli televiziya kanallarına müsahibəsi zamanı da toxundu. Dövlət başçısı haqlı olaraq Azərbaycanın Mərkəzi Asiyanın Məşvərət Şurasına tamhüquqlu üzv seçilməsini xarici siyasətimizin ən önəmli nailiyyətlərindən biri kimi qələmə verdi və bunu nadir hadisə kimi qiymətləndirdi: "Təbii ki, coğrafi nöqteyi-nəzərdən biz Mərkəzi Asiyada yox, Cənubi Qafqazda yerləşirik. Ancaq Mərkəzi Asiya ölkələri ilə həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli formatlarda o qədər sıx əlaqələrimiz var və son illər o qədər çox layihələr icra edilir ki, artıq bu ölkələr yekdilliklə bizi tamhüquqlu üzv seçdilər. Biz bunu da böyük bir siyasi və diplomatik uğur hesab edə bilərik. Mən Prezident kimi artıq iki il ardıcılıqla fəxri qonaq kimi Zirvə görüşlərinə dəvət olunnurdum. Amma iştirakımla keçirilən üçüncü Zirvə görüşündə artıq tamhüquqlu üzv seçildik. Əlbəttə ki, bu gün təkə bizim bölgəmiz üçün yox, dünya üçün Mərkəzi Asiya-Azərbaycan birliyi və C5-in C6-ya çevrilməsi böyük əhəmiyyət daşıyır. Çünki bağlantılar, nəqliyyat, logistika

bu gün bir çox aparıcı beynəlxalq aktor üçün böyük önəm daşıyır və burada Mərkəzi Asiyanı Qərblə coğrafi nöqteyi-nəzərdən birləşdirə biləcək yeganə etibarlı ölkə Azərbaycandır. Təbii ki, coğrafi nöqteyi-nəzərdən digər marşrutlardan da istifadə oluna bilər. Ancaq mövcud geosiyasi vəziyyəti nəzərə alaraq tam qətiyyətlə deyə bilərik ki, Qərb üçün alternativ marşrutlar məqbul sayıla bilməz. Ona görə bizim rohumuz, yəni canlı körpü və etibarlı tərəfdaş kimi, artıq böyük layihələri icra edə bilən ölkə kimi təbii ki, artacaq və biz bunu artıq praktik həyatda görürük".

Cənab Prezidentin qeyd etdiyi "canlı körpü" ifadəsi Orta dəhlizin (Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu) effektivliyini təmin edən əsas halqaya işarədir. Azərbaycan dəniz, dəmir yolu və avtomobil yollarını vahid şəbəkədə birləşdirərək Mərkəzi Asiya ölkələri, xüsusilə Qazaxıstan və Özbəkistan üçün səmərəli çıxış yaradır. Xəritəyə nəzər salsaq, Avrasiya materikində Şərqlə Qərbi birləşdirən bir neçə marşrut var. Rusiya ərazisindən keçən Şimal marşrutu Rusiya-Ukrayna müharibəsi, sanksiyalar və siyasi gərginlik səbəbindən kifayət qədər riskli hesab olunur. İran və Əfqanıstan üzərindən keçən Cənub marşrutu da eynilə qeyri-sabitlik və infrastruktur çatışmazlığı ilə üz-üzədir. Mərkəzi Asiya dövlətlərinin Avropaya, dünyaya ən etibarlı və təhlükəsiz çıxışı bölgənin təhlükəsizlik adası sayılan Azərbaycan üzərindədir. Xəzər dənizini aşan hər bir yük mütləq şəkildə Azərbaycanın logistik qovşaqlarından keçməlidir. Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu bu coğrafi üstünlüyü real iqtisadi alətə çevirən əsas elementlərdir. Məhz bu reallıq Azərbaycanın tranzit ölkə kimi əhəmiyyətini artırır və digər regionlar üçün cəlbəedici hala gətirir. Prezident müsahibəsində bu önəmli məqama da diqqət yönəldib: "Ərazimizdən keçən yüklərin sayı artır. İlk dəfə olaraq artıq 100 min konteyner Azərbaycan ərazisindən keçib. Bu ancaq başlanğıcdır, onların sayı dəfələrlə artacaq və hazırda biz öz nəqliyyat infrastrukturumuzu genişləndirmək üçün fəal işləyirik".

Mərkəzi Asiya ilə əlaqələr Azərbaycanın enerji diplomatiyasını da yeni səviyyəyə qaldırır. Artıq ölkəmiz öz resurslarını deyil, həm də Türkmənistan qazını, Qazaxıstan neftini və Özbəkistanın "yaşıl enerji" resurslarını da dünyaya çıxaran qlobal distribütor rolunda çıxış edir. Xəzərin dibi ilə çəkilən kabellər və boru kəmərləri Azərbaycanı həm də Mərkəzi Asiyanın "Qərbə açılan yeganə pəncərəsi" statusunda möhkəmləndirir. Strateji tərəfdaşlıq həm də "iqtisadi nüfuz dairəsi" deməkdir. Azərbaycanın Özbəkistan, Qazaxıstan və Qırğızıstan ilə yaratdığı birgə investisiya fondları ölkəmizin regional investor statusuna yüksəldiyini göstərir. İşğaldan azad edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda Mərkəzi Asiya ölkələrinin iştirakı bu tərəfdaşlığın həm də mənəvi-strateji bağlılığının və sadiqliyinin nümayişidir.

Şərqlə Qərb arasındakı yük axını Azərbaycan və Mərkəzi Asiya arasında logistik koordinasiya olmadan mümkün deyil. Bu tərəfdaşlıq Azərbaycanı tranzit ölkədən qlobal təchizat zəncirinin vazkeçilməz idarəçisinə də çevirir. Eyni zamanda Azərbaycanın Mərkəzi Asiya ölkələri ilə qurduğu hərbi, siyasi və mədəni bağlar türk dünyasının strateji dərinliyini formalaşdırır. Mərkəzi Asiyanın beş dövləti və Azərbaycanın bir blok kimi çıxış etməsi qlobal güclərlə münasibətlərdə daha əlverişli şərtlər diktə etməyə imkan verir. Bu, artıq "parçala və hökm sür" siyasətinə qarşı "birləş və inkişaf et" strategiyasının uğurudur.

*İsmayıl QOCAYEV,
"Azərbaycan"*